

РЕГУЛЬОВАНА ТАРИФІКАЦІЯ Й УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОВИКОРИСТАННЯМ

Теоретичним підґрунтям тарифікації електроенергії є розділ теорії природної монополії, в якому розробляються й аналізуються методи і механізми регульованого ціноутворення. Особливість побудови системи тарифних ставок на електроенергію полягає у тому, що застосовувані тарифи повинні бути дієвими інструментами управління процесом енерговикористання, тобто враховувати як ринкові, так і технологічні особливості утворюючих його та пов'язаних між собою одночасних процесів електропостачання й електроспоживання. Саме з цієї точки зору існуючі методи регульованого ціноутворення класифіковано й розбито за формальними ознаками на три групи прямих (ідеальних), непрямих (витратних) і змішаних (стимулюючих) методів.

До прямих (ідеальних) методів регульованого ціноутворення віднесено методи, в основу яких покладено механізм безпосереднього розрахунку регульованих цін як результат взаємодії функції ринкового попиту та функцій економічних витрат виробництва енергопостачальної компанії. За таким механізмом встановлювані ціни будуть розв'язком оптимізаційної задачі з цільовою функцією суспільного добробуту ринку електроенергії та з обмеженням (активним або неактивним) як умови беззбитковості (отримання нульового економічного прибутку) діяльності енергопостачальної компанії. Прикладами прямих методів є перше і друге найкраще рішення цінового регулювання, ціноутворення за Рамсеєм. Оскільки природна монополія немає функції ринкової пропозиції, то замість неї у прямих методах використовують тільки одну із функцій економічних витрат виробництва – повних, середніх або граничних витрат. У той же час, всі прямі методи потребують використання оберненої функції ринкового попиту, тобто за своїм механізмом їх слід вважати більш орієнтованими на процес споживання електроенергії ніж на процес її постачання.

До непрямих (витратних) методів регульованого ціноутворення віднесено методи, в основу яких покладено механізм опосередкованого розрахунку регульованих цін, рівень яких, за умови задоволення попиту, буде забезпечувати енергопостачальній компанії вигоду, достатній для отримання дозволеного бухгалтерського прибутку. Механізм непрямих методів формалізується рівнянням дозволеного прибутку як частки бази для його нарахування, за яким енергопостачальна компанія може вільно вибирати для задоволення попиту рівні затрат факторів виробництва та встановлювати ціни до такого рівня, поки отримуваний прибуток не перевищить дозволе-

ний. Прикладами непрямих методів є регулювання норми прибутку за обсягом випуску, за обсягом продажу, за витратами виробництва та на інвестований капітал. За своїм механізмом непрямі методи слід вважати більш орієнтованими на процес постачання електроенергії ніж на процес її споживання, оскільки вони не потребують знання функції ринкового попиту, але потребують знань обсягу і бухгалтерських витрат виробництва, включаючи затрати самих факторів виробництва.

До змішаних (стимулюючих) методів регульованого ціноутворення віднесено методи, в основу яких покладено механізм прогнозного розрахунку дозволених змін верхньої межі цінового показника відносно його базового рівня, значення якого можуть бути розраховані за допомогою як прямих (орієнтованих на споживання), так і непрямих (орієнтованих на постачання) методів. Прикладами змішаних методів є методи верхньої межі ціни, виторгу та індексу цін. Оскільки дозволені зміни верхньої межі цінового показника залежать від індексу інфляції в економіці (стосується споживання) і дефлятора зростання цін, встановленого для енергопостачальної компанії (стосується постачання), змішані методи слід вважати однаково орієнтованими як на процес постачання, так і на процес споживання електроенергії.